

Svalövs kyrka

Lunds stift

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

KARL JOHAN KEMBER, 2015-06-26

jais
arkitekter

—

Svenska kyrkan
LUNDS STIFT

Svalövs kyrka

Svalövbygdens pastorat, Rönnebergs kontrakt, Lunds stift
Svalöv socken, Norra Svalöv 8:2, Svalövs kommun, Skåne län, Skåne

Beskrivning och historik

Kyrkomiljön

Svalöv kommun ligger öster om Landskrona i en natur präglad av stora topografiska variationer. I kommunens norra del ligger Söderåsen, från vilken terrängen sänker sig mot en mellanbygd och vidare till det skogslösa slättlandskapet i sydväst. Som en följd av dessa variationer har området befolkats successivt. De flesta av traktens bevarade fornlämningar är från bronsåldern, men runt Bare mosse norr om Svalöv liksom på slätten sydväst om kommunen finns bosättningar från äldre- och yngre stenåldern. Byarna Södra- och Norra Svalöv är från medeltiden; bynamnet Svalöv är känt sedan åtminstone tidigt 1100-tal. Öster om Norra Svalöv, där kyrkan är belägen, finns ner mot Svalövsjön en boplatz som daterats till sen bronsålder eller tidig järnålder.

1800-talets befolkningsutveckling medför att Norra Svalöv förändras; 1836 slås åtta av byns gårdar samman till den stora Svalövsgården i samband med laga skiftet, och 1877 byggs en ny kyrka söder om den medeltida föregångaren. Södra Svalöv transformeras till ett industri- och järnvägssamhälle, som får plats för Folkets hus, fabriker, hotell, bank m.m. Arbetslivet koncentreras från 1880-talet kring Svenska Utsädesföreningens förändlingsanstalt, från 1993 Svalöv Weibulls och från 2010 Lantmännen SW Seed, liksom till Fridhems folkhögskola och lantbruksskolan. Dessa verksamheter lever ännu vidare. Dagens bostadsbebyggelse växer till stor del fram under 1900-talets början med villakvarter och arbetarlängor. En andra större expansion görs under 1960- och 70-talen med bostäder, köpcentrum och kommunhus.

Kyrkan ligger strax norr om det moderna samhället, fritt belägen ut mot det öppna odlingslandskapet och Svalövsgården i nordväst. Direkt norr om kyrkan ligger prästgården i gulputsat tegel, och öster därom skolan från 1812 i gult och rött tegel. I nordost finns den medeltida begravningsplatsen, fornlämning Svalöv 6:1, bevarad bakom en mur ut mot landsvägskorsningen. Den gamla kyrkogården är belägen inom fornlämning Svalöv 36:1, som utgör Norra Svalövs bytomt enligt 1835-40 års lantmäterikarta. Söder om kyrkogården finns en gröning ner mot småhusområdet Kyrkvången, som etablerats under början av 2000-talet. Samhället Svalöv, inklusive de båda kyrkoanläggningarna, är utpekade som en särskilt värdefull kulturmiljö av Länsstyrelsen.

Kyrkobyggnaden

Svalövs kyrka byggdes år 1877, söder om den medeltida kyrkoanläggningen. Den romanska kyrkan lär ha uppförts av Mårten Stenmästare, troligen mellan 1150 och 1175. Kyrkan etablerades i samspel med Herrevadskloster, grundat vid 1100-talets mitt, som en stor del av Svalövs gårdar lydde under. Genom Carl Georg Brunius anteckningar vet vi att kyrkan var uppförd i tuktad gråsten med hörnstycken och omfattningar av sandsten. Yttermurarna var dekorerade med olika stenarbeten medan torn saknades. Kyrkan valvslogs och försågs med ett vapenhus under 1400-talet, och 1758 förlängdes långhuset mot väster.

1877 revs den gamla och förfallna kyrkan i samband med byggandet av den nya. Stenen från den gamla kyrkan togs till arbetet, men grundmurarna till den romanska kyrkan lämnades kvar och kan ännu beskådas på den gamla kyrkogården. Projektet fördröjdes av en konflikt kring huruvida kyrkans patronus, ägaren till slottet Axelvold, var skyldig att betala till bygget. Konflikten löstes i domstol till patronus fördel, och församlingen uppförde själv sin nya kyrka med hjälp av lån och ideellt arbete.

Det är oklart vem som var arkitekt till den nya kyrkan; på den ritning som förvaras i Riksarkivet har Johan Fredrik Åbom intygat ritningens likhet med originalet, något som inte nödvändigtvis gör honom till upphovsman. Åbom, som arbetade vid Överintendentsämbetet bl.a. med att granska ritningar till kyrkor, var en välrenommerad arkitekt med flera stora prestigeuppdrag på sin meritlista, däribland Berns salonger. Mer troligt är att det var den lokale och produktive byggmästaren Nils Andersson som stod för ritningarna; i denna roll utformade han handlingar till flera landsbygdskyrkor runt Skåne. Flera av Anderssons projekt har likheter med det i Svalöv, t.ex. tornet i Lackalänga och långhuset och koret i Västra Klagstorp. Åboms insats sträcker sig nog till granskning, och kanske komplettering, av Anderssons underlag.

Kyrkan byggdes med grundmurar av gråsten och ytterväggar av tegel. Byggnaden fick ett rektangulärt långhus och ett småkvadratisk västtorn. Koret gjordes femsidigt med sidoutbyggnader för förråd och sakristia. Taken spåntäcktes förutom det över tornet som bekläddes med röd skiffer. Kyrkorummet kalkputsades och golven belades med tegelplattor, utom bänkkvarteren som fick brädgolv. Inredningen ekådrades.

1910 genomförs en invändig renovering efter Theodor Wåhlins ritningar. Inredningen målas om i gråblå nyanser och triumfbågen och väggarna dekormålas. Bänkkvarteren avkortas så att sidogångar bildas längs fasaderna.

1938-39 görs en större reparation av den husbocksangripna takstommen, och spån-yttertäckningen ersätts med eternitplattor.

1941 görs en interiör renovering under domkyrkoarkitekt Eiler Graebe. Tegelgolvet i koret ersätts av kalkstensplattor, och i gångar och vapenhus läggs klinker. Väggarna vitmålas och snickerierna, undantaget predikstolen, målas om i grågröna toner.

1959 läggs torntaket om med kopparplåt.

1971 förnyas kyrkans interiör på nytt efter arkitekten Arne Ljungs handlingar. Rum för bl.a. förråd och toalett byggs in under läktaren. Väggarna ommålas med alkydolja, taket vävspäns och putsas, vinden isoleras, vapenhuset får kalkstengolv och gångarna mattäcks. Bänkarna byts ut mot nya träreana och flera fasta inventarier konserveras.

2013 genomförs en stor invändig renovering under arkitekt Hans Ponnerts ledning. Värme- och elanläggningarna ses över, fönstren renoveras och förses med innerbågar och viktoriaplattorna tas fram under plastmattorna. Läktarunderbyggnaden byggs om och utökas mot öster med pentry och handikapptoalett. Vägg, tak och inredning ommålas och bänkkvarteren får nya golv. Ett kyrktorg skapas längst ned i långhuset genom att några bänkrader tas bort. Tornbjälklaget mot klockvåningen repareras.

Exteriör

Kyrkobyggnadens utbredning är oförändrad sedan uppförandet med ett enskeppigt långhus, ett femsidigt kor med sidoutbyggnader och ett västtorn. Kyrkan är grundlagd på en kallmur av gråsten. Socklarna består av ett övre tegelparti och ett undre naturstensparti med inslag av sandstenskvadrar från den gamla kyrkan. Från den kommer även golvets underfyllning av stenkross. Ytermurarna är i gult massivtegel från Lönn-torp, murat i renässansförband med bakmur av billigare tegelsort. I murverket märks omfogningar med olika slags bruk. Enligt uppgift ska tornets inre mur vara murad med material från den gamla kyrkan upp till gördelgesimsen. Fasaderna stagas av kopparavtäckta strävpelare i två nivåer, och är prydda bl.a. med en rundbågefris längs takfötter och gavelspetsar. Tornhörnen är markerade med lisener. Östra korväggen smyckas av ett blinderat fyrpass.

Fönsteröppningarna är rundbågiga med tre tegelsprång. På sidoutbyggnadernas-, korets- och tornets fasader finns varsitt rundfönster. Fönstren består, undantaget korets dekormålade rutor som bärs av horisontella järn, av svarta gjutjärnsbågar. Spröjsverket består av rektangulära rutor och däröver ett masverk. Solbänkarna är gjutna och avtäckta med kopparplåt. Fönstren har fasta innanbågar, uppbyggda av isolerglas i tunna ramar av svartmålad vinkeljärn. I tornet finns kopplade rundbågiga och flersprångiga ljudöppningar, försedda med luckor av fjällpanel, i alla väderstreck.

Kyrkans huvudentré är från tornets västportal [1], utformad som en framskjutande

prydnadsgavel med i mitten en rundbågigt täckt pardörr, målad i grågrönt med lunettformat överljus. Ovan portalen finns en infälld platta med byggnadsåret 1877. Dörrarna till sakristia [2] och förråd är rundbågiga och grågrönmålade med uthuggna dekorer kring speglarna. Sidoingångarna nås via stentrappor, medan huvudentrén är handikappanpassad i nivå med vapenhuset.

Torntaket är tältformat med en åttkantig spira, beklädd med kopparplåt i skivtäckning med halvförskjutna hakfalsar. Övriga taktytor, d v s långhusets sadeltak och korets- och sidoutbyggnadernas valmade sadeltak, är belagda med små eternitplattor, vars form efterliknar den tidigare spåntäckningen. Avvattningen är i koppar.

[1]: Tornets västportal

[2]: Ytterdörr till sakristia

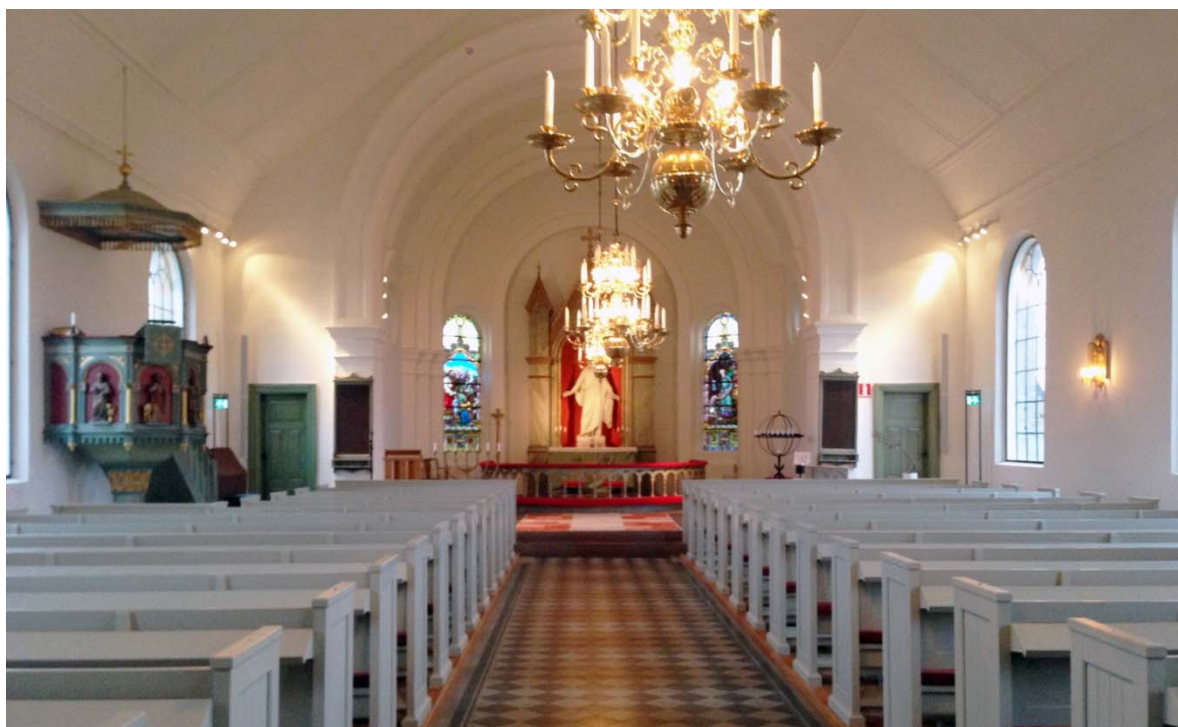
Interiör

Vapenhuset i tornets bottenvåning har golv av gråa- och röda kalkstensplattor lagda i fallande längder. Taket och väggarna är vitmålade. Från vapenhuset nås kyrkorummet genom en stickbågig öppning med en raktäckt pardörr. Tornets övre våningar nås från norrsidan via en L-formad trätrappa, som har en öppen barriär med svarvade balustrar och steg belagda med plastmatta. Under trappan finns en elcentral. Dörren till denna, ytterdörrens insida och dörren till långhuset är av samma utförande; målade i två gråa nyanser och med urskurna andreskors i speglarna.

Från vapenhuset kommer man in under orgelläktaren, som bärs upp av två träpelare med avfasade skaft och korintiska kapitäl. Läktarbarriären är tät och utformad med gråblåmarmorade speglar omgivna av profilerade listverk i ovan- och nedkant. Mittpartiet är något framskjutet. Läktaren är underbyggd på ömse sidor om mittgången med bl.a. förråd, toalett och pentry bakom omålade ramverksväggar, som

återanvänts från den tidigare trärena inredningen. Framför dessa, längst ned i långhuset, finns ett ”kyrktorg” möblerat med lösa stolar och bord på det gråsvarta klinkergolvet. I mittgången, liksom i sidogångarna på ömse sidor om bänkkvarteren, ligger viktoriaplattor. Längs fasaderna löper installationssocklar av trä. Bänkarna står på ett ventilerat brädgolv. Långhusets väggar och tak är putsade och vitmålade med silikatfärg. Taket är brutet, femdelat och indelat i fält med ett vitmålat listverk.

Koret avskiljs från långhuset [3] med en trappa av kalksten. Den främre delen av koret är framskjuten, med plats för piano, ambo, predikstol och dopfont, medan högkoret ligger bakom en hög, profilerad triumfbåge. På ömse sidor om bågen finns raktäckta, grågrönmalade dörrar till sakristia och förråd. De har båda brädgolv, putsade och vitmålade väggar och tak. Högkoret täcks av ett vitmålat tunnvalv, och har fem fönster med glasmålningar, utförda av Anders Nilsson och Gustav Andersson i Lund. Motiven visar Den förlorade sonen, Jesus välsignar barnen, Dopet och Nattvarden. Altaruppsatsen och -ringen står innanför en rundbågig nisch mitt i högkoret, på ett något upphöjt golv täckt av heltäckningsmatta.

[3]: Långhuset mot koret

Ett rum bakom orgelläktaren utgör tornets andra våning, som nås genom en grå ramverksdörr i en stickbågig nisch. Från tornrummet, som har brädgolv och vitputsade väggar, leder en rak trätrappa vidare uppåt i tornet. Läktaren har golv av plastmatta och är möblerad med lösa stolar och några bänkar från den äldre bänkinredningen. Den tredje våningen är ouppvärmad med omålat brädgolv, putsade och vittade väggar. Härifrån når man långhusvinden genom en trälucka i östmuren. Klockvåningen, vars

golv vilar på bjälkar i två nivåer, upptas till största delen av klockbocken i bilat timmer. Rummet är öppet upp inock med undertak av träpanel. Långhusets- och korets taklag är utfört med dubbla sparrar för det yttre sadeltaket och det brutna innertaket, hanband, remstycken, tassar och stödben. Valven är isolerade med lösull. Yttertaket har brädtäckning under eternitplattorna.

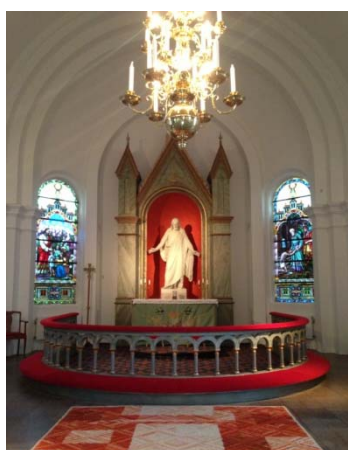
Inredning och inventarier

Altaret, ålder okänt, är blockformat av grönmarmorerat ramverk med grå toppskiva.

Altaruppsatsen [4] är från 1878 och renoverad bl.a. 1971, då den återfick sina originalfärger. Den är utformad som en marmorerad tempelgavel, en vimperg, flankerad av fialer. Gaveln är krönt av en kulblomma och dess yttersidor är prydda med krabbor. I mitten av uppsatsen finns en rundbågig, rödmålad nisch, där det står en kopia av Thorvaldsens Kristusstaty.

Altarringen är från 1878 och omklädd senast 2013. Den är utformad med raka sidor och en halvrund avslutning. Barriären består av pilastar som bär en rundbågig arkad med en sammetsklädd överliggare. Även knäfallet är klätt med röd sammet.

Dopfunten [5] av sandsten är från senare delen av 1100-talet. Den brukar hänföras till Mörarpsgruppen, en grupp av sex funtar med likartade stildrag, som alla finns inom en två mils radie från Herrevadskloster. Foten är fyrsidig och övergår via en profilerad midja till cuppan, prydd med en relief med Majestas Domini och Petrus. I funten ligger ett dopfat av mässing från 1647.

[4]: Altaruppsats

[5]: Dopfunt

[6]: Predikstol

Predikstolen [6] i polykromt trä är från 1878 och restaurerad 1971. Korgen är åttkantig med fyra synliga sidor, som vilar på en avfasad pelarfot med korintiskt kapital. I fälten finns rundbågiga, rödmålade fält med evangelistskulpturer med sina attribut vid

fötterna. Fälten flankeras av spiralvridna, förgyllda kolonnetter i korgsidornas hörn. Överstycket är förkroppat med en rak överliggare. Trappan är rak med en tät skiva bakom ett räcke av rundbågar på slanka kolonner. Ovan korgen hänger en baldakin, krönt av ett kulkors och prydd med fransar och en hängande duva på undersidan.

Bänkinredningen från 1971 är ommålad 2013 i grågrön ton, som ansluter till de övriga fasta träinventariernas färgskala. De raka gavlarna och ryggarna är uppbyggda av ramverk. De öppna bänkarna är försedda med fotstöd och psalmbokshylla.

Orgeln, byggd av Mårtenssons orgelfabrik i Lund och invigd 1978, har 29 stämmor fördelade på två manualer och mekanisk traktur. Instrumentet står bakom den ursprungliga *orgelfasaden* från 1895, indelad i tre gråmålade fält med förgyllda detaljer. Mittfältet är förhöjt, avslutat av en trekantsgavel krönt av en lyra. Ritningarna till orgelfasaden är signerade av arkitekt Gustaf Lindgren.

Lillklockan av malm är gjuten 1861 av Johan Beckman i Stockholm och donerad till kyrkan av Otto Berg von Lindes arvingar. *Storklockan* i samma material göts 1959 av M&E Klockgjuteri i Ystad.

Övrigt

Kormatta, formgiven av textilkonstnären Ingrid Dessau som en komposition av röda och vita fält. Hon (1923-2000) var född i Svalöv och ligger begravd på kyrkogården.

På Lunds Universitets historiska museum förvaras några föremål från den romanska, numer rivna kyrkan. Dessa är en *tronande madonna* i ek från tidigt 1400-tal, utförd av en sydsandinavisk verkstad, två *processionskrucifix* i förgylld koppar från 1200-talet samt ett *krucifix i ek* från 1400-talets andra hälft, alla provinsiella arbeten.

Kyrkogården

På kartan över laga skiftet från 1834 syns den medeltida kyrkogården i byns södra utkant, omgiven av en prästgård och gårdar i norr. På den Häradsekonomiska kartan från 1910-15 har den nya kyrkan byggts och ligger omgiven av en nästan kvadratisk kyrkogård söder om den romanska anläggningen. På den ekonomiska kartan från 1969-70 syns hur kyrkogården expanderat mot väster och söder. En minneslund anläggs 1985-86 på den medeltida kyrkogården, och 2013 kompletteras med en askgravplats på den nya kyrkogårdens ursprungliga del.

Medeltida kyrkogården

Den medeltida kyrkogården omges i alla väderstreck av en kallmur, frånsett muren

mot landsvägskorsningen i sydöstra hörnet, som är högre, bruksmurad och avtäckat med taktegelpannor. Inmurad i denna finns en sten till minne av ett hus som legat intill kyrkogården, uppfört 1812 av H.W. Berg von Linde. Två entréer finns till kyrkogården, från väster och söder, båda utformade med grindpartier i svartmålat järn. Tomten är bevuxen och omgiven av olika sorters buskar och träd.

I kyrkogårdens mitt står grundmurarna från den medeltida kyrkan kvar. Vid koret finns en ruinkulle med en minnessten över ätten von Lindes till Axelvolds gravvalv, som en gång legat under koret. Deras familjegravplats [7], omgiven av murar och kättingar, i sydvästra hörnet av tomten är i bruk. På kyrkogården finns ett varierat gravstensmaterial från 1800-1900-tal, bl.a. några skånska kalkstensvårdar i senempire.

[7]: von Lindes i Axelvolds familjegravplats

I nordöstra hörnet finns en liten minneslund med ljusbärare, minnessten och växter.

Nya kyrkogården

Den nya kyrkogården består av en ursprunglig del och utvidgningar i söder och väster. En del av kyrkogården är reserverad för muslimsk begravning.

De äldsta delarna omges i norr och öst av ett svartmålat järnstaket med tegelmurade räckesstolpar. Längs den östra kanten står en rad lindar, och vid den grästäckta förplatsen/ kransgården mot prästgården i norr två hästkastanjer. I växtmaterialet märks även en hängask söder om kyrkan. Gravplatserna på norra sidan om kyrkan är mestadels buxbomsomgärdade grusgravar med mellanliggande gångar. Längs nordvästra långhusmuren står tre gravstenar från tiden runt sekelskiftet 1600- 1700. Kvarteren söder om kyrkan har till viss del bevarat samma gestaltning, men har även stora grästäckta ytor utan bevarade vårdar [8]. Vissa gravar omges med buxbom eller staket, medan andra saknar avgränsning.

Bland vårdarna närmst kyrkan märks flera, som visar på växtförädlingens betydelse för Svalövs utveckling. Hit kan räknas de över Emil Olin, fil dr och disponent för utsädesaktiebolaget, liksom professor Hjalmar Nilsson, botaniker och professor i botanik vid Lunds Universitet. På kyrkogården finns också gravminnet över Hermann Nilsson-Ehle, som var chef för utsädesföreningen och professor i fysiologisk botanik och genetik. I denna roll skapade han med sin forskning flera viktiga spannmålssorter.

Utvidgningarna mot söder [9] och väster avgränsas från den ursprungliga delen med grusgångar. Den södra utvidgningen är uppbyggd med singeltäckta gravar, kantade av buxbom, och med rygghäckar av samma växt. På flera gravplatser finns ett rikt bestånd av städsegröna växter. Delen avgränsas från omgivningen med metallstaket i öster, av samma typ som kring de ursprungliga delarna, och med en häck i söder.

[8]: Ursprungliga nya kyrkogården, grästäckta ytor

[9]: Södra utvidgningens buxbomskantade gravplatser

Den västra utvidgningen, som endast delvis är utlagd, omges på samtliga sidor av en avenbokshäck. I väster och söder står rader av björkträd längs häcken, och i norr ett antal lindar ut mot kyrkans parkering. Från denna löper en gång till begravningskapellet. Utvidgningens mittgång, som leder till kyrkans västportal, kantas av cypresser. Gravplatserna är genomgående grästäckta och avdelade med rygghäckar av avenbok. Gravstenarna är generellt sett låga, fabriksstillverkade granitvårdar, typiska för efterkrigstiden och framåt mot vår tid.

Byggnader på kyrkogården

Kyrkogårdens kapell uppfördes 1939 som bårhus. Byggnaden är i gult tegel. Därutöver finns en trädgårdsförrådsbyggnad klädd med grönmålad träpanel på kyrkogården.

Kulturhistorisk karaktärisering för Svalövs kyrkoanläggning

Norra Svalöv transformerades under 1800-talet från en sammanhållen kyrkby med mindre gårdar till en uppluckrad miljö dominerad av kyrkan, skolan, prästgården och Svalövsgården. Dessa enheter ligger ännu kvar i norr, isolerade längs det gamla vägnätet. I söder har den moderna villabebyggelsen i det som en gång var Södra Svalöv krupit allt närmre kyrkogården. Denna by utvecklades kring förra sekelskiftet till ett viktigt jordbruks- och utbildningssamhälle, koncentrerat till folk- och lantmanna-

skolan och Svenska Utsädesföreningen. Om detta samhälle påminner bl.a. flera av vårdarna på den nya kyrkogården, som snabbt byggdes ut då tätorten växte.

Den medeltida kyrkogården är ännu i bruk som begravningsplats. Grundmurarna till den gamla kyrkan, som uppfördes av den välkände Mårten Stenmästare, är bevarade och ger en svag illusion om, hur det romanska kyrkorummet såg ut. Mycket av materialet i den gamla kyrkan, som hade ett noga bearbetat utförande, är återanvänt i den nya, vilket ställer krav på varsamhet vid förändringar av den nuvarande anläggningen. Att kyrkan var patronatskyrka fram till 1881 märks i överbyggnaden över von Lindes till Axelvolds gravkor, och i deras ännu använda familjegravplats. De murar och järnstaket som avgränsar gravplatsen är delar av dess kulturhistoriska värde. Den gamla kyrkogårdens frivuxna karaktär ansluter till den medeltida kyrkogårdens utseende, där gravstenarna placerades ut fritt på ängsmarken.

Den nya kyrkogården ger ett mer disparat intryck, där södra utvidgningen tydligast har kvar det planerade ideal, som dominerade omkring förra sekelskiftet. Kvarteren här är genomgående indelade med grusade gångar och buxbomsinramade gravplatser. Gestaltningen med rygghäckar, som även finns på den västra utvidgningen, är typisk för efterkrigsperioden. De äldsta delarna av kyrkogården är mer upplösta; trädkransen har glesats ut och flera ytor har gräsbesätts av rationella skäl, vilket gett miljön en enklare karaktär med flera gravvårdar lämnade utan inramning. De olika utvidgningsfaserna kan tydligt avläsas i kyrkogårdens strukturer. Anläggandet av urnlund och askgravplats har gett kyrkogården förnyad aktivitet och skapat nya värden i miljön.

Den nuvarande kyrkan, vars arkitekt med säkerhet inte kunnat fastslås, är liksom det helt övervägande antalet nya kyrkor från samma tid en axialsymmetrisk, enskeppig långhuskyrka. Greppet att ersätta den traditionella östsakristian med en norrsakristia och en symmetrisk pendang i söder är mer ovanligt, för att bli alltmer förekommande mot 1800-talets slut. Kyrkan stilblandade gestaltning är typisk för 1800-talets andra hälft, och illustrerar utvecklingen från nyklassicism över nyromanik mot en nygotiskt präglad arkitektur, som kom att slå igenom fullt ut vid sekelskiftet 1800-1900. Bland de nyromanska dragen märks t.ex. de rundbågiga fönstren och friserna, och bland de gotiska strävpelarna, som mer eller mindre saknar statisk funktion. Valet av gult tegel visar på tidens ökade intresse för oputsade naturstensmurverk och äkta material. Det handslagna teglet ger kyrkan sin rika materialitet, även om murverket har flera foglagningar, som förefaller ha gjorts med begränsad hantverksskicklighet. Eternittaket är typiskt för 1930-talet, då materialet slog igenom på bred front i landet i samband med funktionalismen. Materialet var ett billigare alternativ när man skulle ersätta uttjänta spån- och papptak. Kyrkans tidtypiska fönster av gjutjärn har nyligen kompletterats med innerfönster av svartmålade vinkeljärn. De har i viss mån förändrat

den ursprungligt lätta ljusföringen, men är reversibla och elegant utförda.

Även interiören är på flera sätt typisk för 1800-talets kyrkoarkitektur, även om den förändrades kraftigt i samband med renoveringen 1971. Vid restaureringen 2013 återbördades delvis det ursprungliga uttrycket. Plastmattorna togs bort och de då trärena bänkarna målades i ljusa toner, vilket gett kyrkorummet ett ljust och värdigt uttryck. Läktarunderbyggnadens trärena panel har bevarats som ett tidslager. Typiskt för 1870-talet är det breda kyrkorummet med sitt brutna innertak, golvens viktoriaplattor, den markanta triumfbågen och altaruppsatsen, vars utformning samspelar med tornets entréportal. Altarprydnaden, en replik på Thorvaldsens Kristusstaty, var populär vid denna tid och finns i åtskilliga kyrkor idag. Flertalet av dem ställdes upp innan 1875, för att bli mer sällsynta mot seklets slut då de pekades ut av Överintendentsämbetet som alltför enkla. Bland de ursprungliga inventarierna märks även predikstolen och orgelfasaden. Den har en enkel och för sin tid något mer sällsynt, klassicerande stil.

Från den medeltida kyrkan har överförts två värdefulla inventarier, dopfunten och dopfatet. Dopfunten brukar föras till Mörarpsgruppen, som har sex funtar med stora likheter i kyrkans närområde. Dess firsidiga form är, liksom de höga fälten på cuppan, typisk för gruppens funtar. Bildframställningen på Svalövs dopfunt, med en ovanligt förekommande bild av Kristus som lärande, anses enklare och mer schematiserad än den på gruppens andra arbeten, vilket gör det möjligt att någon annan mästare kan ligga bakom. Dopfatet är personhistoriskt intressant, då det är skänkt till kyrkan 1647 av dåvarande patronus. I övrigt märks endast några få spår av patronatet; t.ex. är lillklockan skänkt av von Lindes släktingar. Detta illustrerar den ansträngda relationen mellan församlingen och patronus när kyrkan skulle uppföras, under den tid då patronatsskapet höll på att försvinna. Bland de sentida inventarierna har kormattan, skänkt av Svalövsbördige textilkonstnären Ingrid Dessau, ett stort konstnärligt värde.

Rekommendationer

- För nya kyrkogården gäller att de kvarvarande strukturerna med grusgravar, buxbomsinramningar och rygghäckar bör bevaras. Den gamla kyrkogården bör istället skötas och vårdas, så att den nuvarande ängslika karaktären bibehålls.
- Kyrkan är exteriört välbevarad med ett tidstypiskt murverk, som bör vårdas och lagas med traditionella metoder och tekniker.
- Interiört har kyrkan kvar sin ljusa och generösa karaktär, där gjutjärnsfönstren, det brutna taket och viktoriaplattorna bör värnas speciellt.
- Bland inventarierna bör särskilt höga varsamhetskrav gälla den medeltida dopfunten, som har en ovanlig utformning.

Skydd m.m.

Kyrkan och kyrkogården skyddas som kyrkligt kulturminne enl. 4 kap. kulturmiljölagen. Den gamla kyrkogården, kyrkan och minnesstenen, reg. fornlämningar Svalöv 6:1, 6:2 resp 6:3, ligger inom fornlämning Svalöv 36:1, som utgör Norra Svalövs bytomt enligt 1835-40 års lantmäterikarta. Fornlämningarna skyddas enl. 2 kap. kulturmiljölagen. Svalöv är utpekad som en särskilt värdefull kulturmiljö av Länsstyrelsen.

Källor och litteratur

Kyrkorivningar och kyrkobyggen i Skåne 1812- 1912, Siegrun Fernlund, akademisk avhandling vid Konstvetenskapliga institutionen vid Lunds Universitet, 1982

Skåne, Landskapets kyrkor, red. Markus Dahlberg, Riksantikvarieämbetet, (utkast) opublicerad 2012

Sockenkyrkorna – kulturarv och bebyggelsehistoria, Riksantikvarieämbetet, 2008

Svalövs kyrka, invändig restaurering i kyrkan samt mark- och anläggningsarbeten, antikvarisk rapport, Ponnert Arkitekter genom Erika Martin, 2012

Söderåsbygden från ovan, Bertil Hagberg, 2011, Ängelholm

Underhållsplan för Svalövs kyrka 2005-05-13, Wikerstål Arkitekter (2005), Helsingborg
<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, Riksantikvarieämbetet Fornsök, hämtad 2015-03-09

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>, Lantmateriet, hämtad 2015-03-09

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/svalov/Pages/Svalov.aspx>, hämtad 2015-03-09

Intervju med representanter från Svalövbygdens pastorat, möte 2015-03-17

Övriga uppgifter

Denna rapport, en kulturhistorisk karakteristik och bedömning av Svalövs kyrka, Rönnebergs kontrakt, har upprättats av:

Karl Johan Kember (handläggare),

Arkitekt SAR/MSA, Certifierad sakkunnig avseende kulturvärden,

JAIS arkitekter AB, Sundstorget 3, 251 21 Helsingborg, 042-14 92 30, www.jais.se

Inventeringsdatum: 2015-01-26

Färdigställd rapport: 2015-06-26